

stichting
markland
college

DYSLEXIEBELEID

STICHTING MARKLAND COLLEGE

Inleiding

Dyslexie is een stoornis, die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en het accuraat en/of vlot toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau (Stichting Dyslexie Nederland 2008).

Dyslectische leerlingen in het voortgezet onderwijs hebben problemen met lezen en/of spellen op woordniveau. Het probleem uit zich zowel bij het Nederlands als bij de moderne vreemde talen. Dit heeft tot gevolg, dat zij moeite hebben met:

- het snel en accuraat lezen van teksten bij alle vakken
- het snel en accuraat spellen bij alle vakken
- lezen en/of spellen op woordniveau in het Nederlands en in de moderne vreemde talen.

Naast deze problematiek kunnen zich ook (lichte) problemen voordoen bij andere vaardigheden dan alleen het lezen en spellen. Niet al deze problemen doen zich in gelijke mate bij een individuele leerling voor. Er is bij dyslexie altijd sprake van een individu gebonden profiel. Alle leerlingen met dyslexie hebben echter een probleem bij het opnemen, verwerken en vervolgens weer weergeven van informatie. Hierdoor kunnen zij geregeld niet laten zien wat zij daadwerkelijk kunnen.

Stichting Markland College heeft als streven leerlingen met dyslexie zo goed mogelijk te begeleiden tijdens hun gehele schoolloopbaan tot en met het eindexamen. Dit betekent dat wij niet alleen leerlingen met een officiële dyslexieverklaring, maar ook leerlingen bij wie een vermoeden van dyslexie bestaat, die hulp en ondersteuning willen bieden, die binnen onze mogelijkheden en afspraken liggen. De werkgroep Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs is ons voorgegaan en heeft een protocol op papier gezet. Het doel van deze werkgroep was het ontwikkelen van een beleid, waardoor dyslectische leerlingen het onderwijs kunnen volgen, dat bij hen past en waardoor de zogenaamde 'afstroom' van deze leerlingen naar een lager niveau waar mogelijk wordt voorkomen.

Deze doelstelling past goed bij de visie op leren van Stichting Markland College. Met het hiernavolgend genoemde beleid proberen wij deze visie in de praktijk te brengen.

De signaleringsfase in de brugklas

Leerlingen met een dyslexieverklaring

Wanneer een leerling bij Stichting Markland College in de brugklas komt, vindt een screening plaats. Bij deze screening worden de volgende stappen gezet:

- De gegevens van de basisschool worden kort na de aanmelding in kaart gebracht.
- De leerlingen met een dyslexieverklaring worden geregistreerd en de vakdocenten worden hierover geïnformeerd. De dyslexiecoach neemt contact op met de leerling en de ouders om te bespreken welke compenserende faciliteiten er binnen de school aan de leerling kunnen worden toegekend. Deze leerlingen ontvangen vervolgens een faciliteitenpas.
- Alle dyslectische leerlingen krijgen aan het begin van het schooljaar uitleg over het programma Kurzweil om hen hierin vaardig te maken. De leerling kan uiteraard zelf de keuze maken om hier uiteindelijk wel/geen gebruik van te maken.

Alle overige leerlingen

Alle overige leerlingen uit de brugklas worden voor de herfstvakantie gescreend. Vanuit deze screening kunnen leerlingen met een vermoeden van dyslexie naar voren komen. De screening wordt gedaan vanuit het Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs.

- Bij alle brugklasleerlingen wordt een signaleringsdictee afgenomen. De resultaten van het dictee worden gedeeld met de dyslexiecoach.
- Bij leerlingen bij wie op grond van het afgenomen dictee, de basisschoolgegevens en de resultaten van de verschillende vakken dyslexie wordt vermoed, wordt door de dyslexiecoach contact opgenomen met de ouder(s)/verzorger(s).
- In samenspraak met hen wordt de leerling vervolgens aangemeld bij het ondersteuningsteam.
- Het ondersteuningsteam bekijkt op welke manier aangesloten kan worden bij de ondersteuningsbehoefte passend binnen het dyslexiebeleid.
- Ouder(s)/verzorger(s) kunnen het advies krijgen om hun kind wel of niet verder te laten onderzoeken op dyslexie bij een externe zorgaanbieder. Ouders dienen zelf een officieel onderzoek te regelen en te bekostigen. De dyslexiecoach kan hierin een adviserende rol hebben en de ouder(s)/ verzorger(s) informeren over de mogelijkheden van het onderzoeksproces, de faciliteiten en de onderzoeksinstellingen.

Wanneer de uitslag van het dyslexieonderzoek bekend is, brengen de ouder(s)/verzorger(s) de school hiervan op de hoogte. Wanneer de diagnose dyslexie gesteld is en de leerling gebruik wil maken van de faciliteiten, dan wordt de dyslexieverklaring en het onderzoeksrapport opgevraagd en toegevoegd aan het digitale dossier in Somtoday. De contactpersonen zijn de mentoren en de dyslexiecoach. Zij brengen intern de ondersteuningscoördinator, teamleiders en betrokken docenten op de hoogte.

Kort samengevat:

- Leerlingen met een officiële dyslexieverklaring krijgen een faciliteitenpas.
- Leerlingen bij wie op grond van het signaleringsdictee en alle beschikbare gegevens een vermoeden van dyslexie bestaat, wordt door de dyslexiecoach contact opgenomen met ouder(s)/ verzorger(s) om het verdere proces te bespreken.
- Wanneer een vermoeden van dyslexie bestaat, dienen ouder(s)/ verzorger(s) zelf extern een volledig dyslexieonderzoek te laten verrichten. Indien tijdens dit onderzoek dyslexie wordt vastgesteld, krijgt de leerling een dyslexieverklaring. Deze verklaring geeft recht op de faciliteitenpas, wat inhoudt dat de leerling tot en met het eindexamen gebruik mag maken van faciliteiten, zoals extra tijd bij toetsen en/of auditieve ondersteuning bijvoorbeeld door middel van het programma Kurzweil.
- Indien uit het onderzoek blijkt dat de leerling dyslectisch is en baat heeft bij Remedial Teaching, verwijst de school door naar externe instanties. Voor advies en informatie kunnen ouder(s)/ verzorger(s) terecht bij de dyslexiecoach.

Faciliteitenpas

De leerling met dyslexie krijgt een faciliteitenpas, waarop staat aangegeven van welke faciliteiten de leerling gebruik kan maken. Het ondersteuningsteam beoordeelt of er sprake is van recht op een faciliteitenpas, zorgt dat de pas gemaakt wordt en verstrekt deze vervolgens aan de mentor. De mentor reikt de faciliteitenpas uit aan de leerling. De dyslexiecoach evalueert 2 maal per jaar met de leerling of de compenserende faciliteiten voldoende ondersteunend zijn. Deze bevindingen worden vastgelegd in SOMtoday. De leerlingen dienen de faciliteitenpas in de klas zichtbaar op tafel te leggen.

Algemene faciliteiten tijdens lessen en/of toetsen.

Leerlingen met dyslexie hebben recht op de volgende faciliteiten:

- Tijdverlenging; Bij een toets tot 60 minuten krijgt de leerling 10 minuten extra tijd. Bij een toets van 60- 120 minuten krijgt de leerling 20 minuten en bij een toets van 120-180 minuten krijgt de leerling 30 minuten extra tijd.
Uitzondering: als sprake is van tijdverlenging op grond van anderstaligheid, kort verblijf in
- Nederland (hoogstens zes jaar) én van dyslexie, kan twee maal een half uur worden toegekend.
- Toetsen worden aangeboden in lettertype Arial, lettergrootte 12.
- In de onderbouw geldt een aangepaste normering voor spelfouten die samenhangen met dyslexie bij het vak Nederlands en de moderne vreemde talen. Binnen de verschillende talensecties zijn afspraken gemaakt wat betreft puntenaftrek voor spellingsfouten.
- Gebruikmaking van een laptop met tekst naar-spraakprogramma tijdens het volgen van de lessen, toetsen en examens. Binnen het Markland College wordt gebruik gemaakt van het auditief ondersteuningsprogramma Kurzweil.
- Gebruikmaking van een laptop met spellingcontrole bij alle talen, waarbij de spelling niet beoordeeld wordt. Het gebruik van internet is hierbij is tijdens toetsen en examens niet toegestaan.
- De extra faciliteit mondelinge toets afname kan op verzoek van de leerling worden toegekend voor toetsen die zich voor deze afnamevorm lenen. Het is aan de vakdocent om te beoordelen of een toets mondeling kan worden afgenomen.

Auditieve ondersteuning Kurzweil

Leerlingen met dyslexie hebben de mogelijkheid om Kurzweil als digitaal ondersteunend hulpmiddel in te zetten bij het studeren, het volgen van de lessen en tijdens toetsen en examens. Elke leerling met een dyslexieverklaring kan een persoonlijk Kurzweil account krijgen.

Dit houdt in dat de leerling op de schoolcomputers, maar ook thuis en op de eigen laptop (gratis) Kurzweil kan gebruiken. Om Kurzweil op de juiste wijze bij toetsen en examens te gebruiken, worden leerlingen door de dyslexiecoach op de hoogte gesteld van de regels rondom het gebruik van het digitale programma. Wanneer een leerling bij de centrale examens gebruik wil maken van Kurzweil, is het aan te bevelen om een vaardigheidstraining Kurzweil bij de dyslexiecoach te volgen.

Afspraken gebruik Kurzweil bij toetsen

- De leerling is in het bezit van een eigen laptop of heeft beschikking tot een laptop van school, met usb-mogelijkheid en Kurzweil licentie. De leerling beheerst de basisvaardigheden om met het programma te kunnen werken. De dyslexiecoach zal de leerling vaardig maken in het gebruik van het Kurzweilprogramma.
- De toetsen worden door de docent digitaal op een usb-stick in een Word of PDF bestand aangeleverd. De leerling maakt de toets op de eigen laptop of laptop van school. Het is niet toegestaan voor leerlingen om de toetsen te kopiëren of op te slaan.
- De leerling schrijft de antwoorden van de toets op het reguliere toetsblad of typt de antwoorden in op de laptop.
- Een leerling mag geen gebruik maken van internet en woordenboekfuncties, ook niet via de functie 'online opzoeken' of via de vertaalmogelijkheden van Google, tenzij de docent dit anders aangeeft.

Aanpassingen in het onderwijsprogramma voor een moderne vreemde taal (adequaat compenseren)

Voor een enkele leerling met ernstige dyslexie kan het volgen van alle vreemde talen een zodanige belasting zijn, dat hij/zij het diploma, ondanks een goede inzet, ruim voldoende capaciteiten voor het niveau en voldoende compenserende maatregelen en middelen, niet gaat behalen. Dan kan het nodig zijn vrijstellingen te verlenen voor delen van het onderwijsprogramma of een aanpassing te doen aan de inhoud van het onderwijsprogramma.

Vmbo beroepsgerichte leerwegen

De leerlingen van de beroepsgerichte leerwegen krijgen alleen Engels aangeboden. Een aanpassing in het lesprogramma voor Engels is niet toegestaan.

Onderbouw

Mavo

Bij mavo wordt in het tweede leerjaar naast Engels en Frans ook Duits aangeboden. In dit tweede leerjaar (onderbouw) kan bij hoge uitzondering voor één moderne vreemde taal een andere invulling gegeven worden aan het onderwijs van dat vak.

Havo/vwo

In de eerste drie leerjaren van havo/vwo zijn zowel Frans als Duits verplicht. Er kan geen ontheffing worden verleend aan leerlingen met dyslexie. Bij hoge uitzondering kan voor één moderne vreemde taal, zijnde Frans of Duits een andere invulling gegeven worden aan het onderwijs in deze tweede moderne vreemde taal. Havoleerlingen kunnen een tweede moderne vreemde taal in de bovenbouw vermijden door een ander profiel te kiezen dan Cultuur en Maatschappij. Leerlingen in de bovenbouw van het atheneum moeten naast Engels een tweede moderne vreemde taal volgen.

Voor leerlingen op het gymnasium is geen ontheffingsmogelijkheid geregeld, omdat daar de klassieke taal in plaats van de tweede moderne vreemde taal komt.

Bovenbouw

In de bovenbouw van het vwo is in alle profielen vanaf 1 augustus 2007 naast het Engels een tweede moderne vreemde taal verplicht. **Let wel:** wanneer een leerling van 5 havo naar 5 vwo gaat en eerder een 2e vreemde taal heeft laten vallen, dient deze leerling in 5 vwo wel weer een 2e moderne vreemde taal te kiezen.

Overzicht vrijstelling

Nederlands en Engels zijn verplichte vakken voor alle leerlingen; het minimale niveau dat leerlingen moeten behalen is vastgelegd in de kerndoelen.

Niveau	Leerjaar	Taal	Informatie vrijstelling en regelgeving
vmbo/havo/vwo	Alle	Nederlands	Geen vrijstelling.
vmbo/havo/vwo	Alle	Engels	Geen vrijstelling.
vmbo TL	1 ^e	Frans	Geen vrijstelling.
vmbo TL	2e	Frans/ Duits	Geen vrijstelling (bij hoge uitzondering kan voor één moderne vreemde taal een andere invulling gegeven worden aan het onderwijs van dat vak.)
vmbo TL	3e	Duits	Bij het kiezen van een vakkenpakket is Duits verplicht.
vmbo TL	4e	Frans/Duits	Veel keuzevrijheid; talen kunnen vermeden worden bij het kiezen van een profiel.

Niveau	Leerjaar	Taal	Informatie vrijstelling en regelgeving
havo/vwo	1 ^e , 2 ^e en 3 ^e	Frans/Duits	Geen vrijstelling (bij hoge uitzondering kan voor één moderne vreemde taal een andere invulling gegeven worden aan het onderwijs van dat vak.) Er is ontheffing mogelijk voor één van de twee moderne vreemde talen, wanneer een leerling Spaans, Arabisch, Russisch, Italiaans of Turks volgt of bij leerlingen die in het buitenland onderwijs hebben gehad en daar Duits of Frans hebben gehad (zie procedure hoofdstuk 5).
havo	Bovenbouw	Frans/Duits	Leerling kan deze talen vermijden door het profiel Cultuur en Maatschappij niet te kiezen.
vwo	Bovenbouw	Frans/Duits	Leerling moet een moderne 2e taal volgen. Leerlingen kunnen ontheffing hiervan krijgen als zij een (zintuiglijke)stoornis hebben die betrekking heeft op taal, een andere moedertaal hebben dan Nederlands of ze zo slecht presteren dat dit een succesvolle afronding van de opleiding in de weg staat (in het profiel Natuur- en Gezondheid of Natuur- en Techniek) (zie procedure hoofdstuk 5).
gymnasium	Bovenbouw	Frans/Duits	Leerling kan een klassieke taal kiezen in plaats van Frans of Duits.

NB. Wanneer een leerling met dyslexie, met in het profiel één moderne vreemde taal (EN) van 5 havo de overstap wil maken naar 5 vwo moet deze leerling een 2e moderne vreemde taal kiezen. Dit wordt bij de overgang van onderbouw havo naar bovenbouw havo kenbaar gemaakt.

Procedure bij de aanvraag voor een aanpassing in het onderwijsprogramma voor één van de moderne vreemde talen.

1. De mentor meldt de leerling aan bij de ondersteuningscoördinator en dyslexiecoach.
2. De ondersteuningscoördinator of dyslexiecoach neemt contact op met de ouder(s)/verzorger(s), doet dossieronderzoek en analyseert de informatie vanuit:
  - de cijferlijst,

- het onderzoeksverslag waarin alle onderzoeksgegevens en de diagnose zijn vermeld,
  - de bevindingen van de docenten met betrekking tot de motivatie van de leerling,
  - de bevindingen van de docenten met betrekking tot de zelfstandigheid van de leerling,
  - de periode van specifieke ondersteuning die de leerling heeft genoten; ouder(s)/verzorger(s) dienen duidelijk en aantoonbaar te maken welke specifieke ondersteuning of behandeling heeft plaatsgevonden.
3. Het ondersteuningsteam bestudeert de gegevens en brengt advies uit aan de directie over het wel of niet toekennen van een aanpassing in het onderwijsprogramma voor één moderne vreemde taal.
  4. De directie neemt op basis van dit advies een besluit hierover.
  5. De ondersteuningscoördinator of dyslexiecoach deelt de beslissing mede aan de mentor, ouder(s)/verzorger(s) en leerling.

Als er een aanpassing in het onderwijsprogramma voor één moderne vreemde taal wordt toegekend, wordt schriftelijk vastgelegd waaraan de leerling gaat werken tijdens deze lessen en hoe de leerling getoetst wordt. Het doel moet zijn bevordering naar de hogere klas.

Voorwaarden om een aanpassing in het onderwijsprogramma voor een moderne vreemde taal te overwegen:

- Naast een dyslexieverklaring moet het onderzoeksverslag met de onderzoeksgegevens op school aanwezig zijn.
- De leerling beschikt over ruim voldoende capaciteiten voor het onderwijsniveau, dat hij/zij volgt.
- Er is sprake van ruim voldoende inzet en motivatie.
- De leerling ondervindt zodanige hinder van zijn/haar dyslexie, dat bevordering naar een hoger leerjaar verhinderd wordt, ondanks verschillende compensatiemiddelen en een goede inzet.
- De leerling is in staat zelfstandig te werken.
- De leerling heeft meerdere jaren specifieke begeleiding en mogelijk ook behandeling gehad en de school heeft inzicht gekregen in de wijze waarop dit heeft plaatsgevonden.

Schoolexamen en centraal eindexamen

Alle leerlingen met een officiële dyslexieverklaring hebben recht op extra faciliteiten tijdens het school en centraal eindexamen. De volgende faciliteiten zijn toegestaan:

- Verklanking: hierbij mag gebruik gemaakt worden van het tekst-naar-spraak-programma Kurzweil.
- Gebruik van de computer als schrijfgerei, waarbij voor dyslectici de spellingscontrole mag worden gebruikt bij toetsen waarbij de spelling niet beoordeeld wordt. Bij gebruik van de computer ziet de school erop toe, dat de kandidaat geen toegang heeft tot hulpmiddelen die niet zijn toegestaan.

De volgende hulpmiddelen zijn niet toegestaan tijdens het centraal schriftelijk examen:

- Gebruik van een digitaal woordenboek
- Gebruik van spellingkaarten, grammaticakaarten of stappenplannen
- Een andere beoordeling van examenonderdelen (met name spelling) Voor de beoordeling van spelling gelden voor alle kandidaten dezelfde regels. Er is dus geen sprake van een verminderde aftrek voor dyslectische kandidaten of van het niet meetellen van 'typische dyslexiefouten'.

Toetsing

7.1 beoordeling van alle vakken

Wanneer dyslectische leerlingen behoefte hebben aan meer tijd bij het maken van toetsen, zijn er twee mogelijkheden:

- Leerlingen krijgen meer tijd om de toets te maken

of

- Leerlingen hoeven niet alle opgaven te maken (de docent bepaalt vooraf welke opgaven dat zijn).

Het is aan de docent om te bepalen welke optie het beste aansluit bij de les.

- 1.) Toetsen worden standaard aangeleverd in puntgrootte 12. Het basislettertype is Arial.
- 2.) Toetsen worden schriftelijk aangeboden, indien gewenst kan incidenteel in overleg worden besloten de toets mondeling af te nemen.
- 3.) Bij een verslag of werkstuk geldt geen aftrek voor spelfouten.
- 4.) Bij toetsen van andere vakken dan de talen mogen spelfouten niet meetellen in het bepalen van het cijfer.

Toetsing en beoordeling van Nederlands en de moderne vreemde talen

- De leerling maakt maximaal één taaltoets per dag. Indien er meerdere taaltoetsen staan ingepland,
- mag uitstel voor de andere taaltoets(en) aangevraagd worden bij de vakdocent(en), tenminste 2
- dagen van te voren. Hierin wordt de regel gehanteerd, dat proefwerken voorrang hebben op
- overhoringen, met uitzondering van leesvaardigheid en kijk- en luistertoetsen.
- In de onderbouw geldt een aangepaste normering voor spelfouten, die samenhangen met dyslexie bij het vak Nederlands en de moderne vreemde talen. Binnen de verschillende talensecties zijn afspraken gemaakt wat betreft puntenaftrek voor spellingsfouten.
- Mondeling toetsen is incidenteel mogelijk in overleg met de vakdocent.
- Bij het schoolexamen en het centraal examen is het examenreglement van toepassing.

Omgang in de klas

Om dit beleid zo effectief en goed mogelijk te laten verlopen, is het van belang dat de verschillende partijen zich bewust zijn van de rol die zij in dit geheel hebben.

Dit betekent:

- De docent is op de hoogte van het dyslexiebeleid van de Stichting Markland College. Hij/zij houdt zich aan de afspraken, die met een leerling met dyslexie zijn gemaakt, en volgt de richtlijnen van Stichting Markland College.
- De leerling is zich ervan bewust, dat hij/zij vanwege zijn/haar beperking zich (veel) meer zal moeten inzetten om meer overeenkomstig zijn/haar capaciteiten te presteren. Hij/zij is bereid de handvatten, die hij/zij krijgt aangereikt om met dyslexie om te gaan te gebruiken.
- De ouder(s)/verzorger(s) stimuleren hun zoon/dochter om, ondanks zijn/haar dyslexie, de inzet en inspanning te blijven tonen. Zij bieden thuis zoveel mogelijk faciliteiten, die nodig zijn om hun zoon/ dochter een opleiding te laten volgen overeenkomstig met zijn of haar capaciteiten.

Overzicht betrokken personen

Wie	Taak
Dyslexiecoach	<ul style="list-style-type: none"> - Screenen van nieuwe leerlingen door middel van dossieronderzoek op basis van de door de basisschool verstrekte gegevens. - Het verstrekken van informatie aan mentoren, vakdocenten en ouders. - Vraagbaak voor leerlingen, vakdocenten, mentoren en ouders. - Organiseren van een basisvaardigheidstraining Kurzweil. - Het verlenen van faciliteiten aan de dyslectische leerlingen. - Het bijhouden van dossiers. - Controle houden op de verleende faciliteiten en begeleiding.
Ondersteunings-coördinator	<ul style="list-style-type: none"> - Screenen van nieuwe leerlingen door middel van dossieronderzoek op basis van de door de basisschool verstrekte gegevens. - Coördineren van de ondersteuning.
Mentor	<ul style="list-style-type: none"> - Contact onderhouden met dyslexiecoach, vakdocenten en teamleider. - Verwijst ouders door naar de dyslexiecoach voor specifieke vragen. - Stelt vakdocenten op de hoogte van leerlingen met dyslexie.
Vakdocenten	<ul style="list-style-type: none"> - Houden zo veel mogelijk rekening met de leerproblemen van dyslectische leerlingen. - Verzorgen de verleende faciliteiten tijdens de les, zoals extra tijd. - Leveren toetsen digitaal aan, zodat deze in Kurzweil afgenomen kunnen worden.
Leerling	<ul style="list-style-type: none"> - Zorgt bij een toets dat de faciliteitenpas op tafel ligt. - Maakt op de juiste manier gebruik van de verleende faciliteiten
Ouders	<ul style="list-style-type: none"> - Informeren de school m.b.t. onderzoek, verklaringen en externe begeleiding. - Begeleiden hun kind waar nodig. - Nemen bij problemen m.b.t. faciliteiten en begeleiding contact op met de dyslexiecoach.